

УДК 332.14 (477)

Марина Сергіївна КРИВЦОВА

кандидат економічних наук, викладач кафедри управління персоналом і економіки праці,
Одеський національний економічний університет, e-mail: m-kryvtsova@mail.ru

Олександра Володимирівна СОРОКА

кандидат економічних наук, доцент кафедри управління персоналом і економіки праці,
Одеський національний економічний університет, e-mail: Sandra-o@mail.ru

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

Кривцова, М. С. Сучасні підходи до формування та реалізації регіональної соціальної політики в Україні / Марина Сергіївна Кривцова, Олександра Володимирівна Сорока // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. – № 57. – С. 239–246.

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання формування та реалізації регіональної соціальної політики. Досліджено проблеми регіоналізації соціальної політики в Україні в процесі здійснення державних реформ у сфері децентралізації влади. Встановлено мету та основні задачі регіональної соціальної політики в умовах євроінтеграційних процесів на Україні. Визначено основні підходи до формування регіональної соціальної політики для встановлення ефективної моделі взаємодії центральних, регіональних та місцевих органів влади. Запропоновано здійснювати соціальну політику регіону на основі розробки стратегії регіонального розвитку. Сформульовано рекомендації щодо розробки стратегії регіонального розвитку.

Ключові слова: регіональна соціальна політика; підходи до формування регіональної соціальної політики; децентралізація; регіоналізація; стратегія регіонального розвитку; етапи стратегії регіонального розвитку.

Марина Сергеевна КРИВЦОВА

кандидат экономических наук, преподаватель кафедры управления персоналом и экономики труда, Одесский национальный экономический университет, e-mail: m-kryvtsova@mail.ru

Александра Владимировна СОРОКА

кандидат экономических наук, доцент кафедры управления персоналом и экономики труда, Одесский национальный экономический университет, e-mail: Sandra-o@mail.ru

**СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ И РЕАЛИЗАЦИИ
РЕГИОНАЛЬНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ**

Кривцова, М. С. Современные подходы к формированию и реализации региональной социальной политики в Украине / Марина Сергеевна Кривцова, Александра Владимировна Сорока // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 2. – № 57. – С. 239–246.

Аннотация. В статье рассмотрены актуальные вопросы формирования и реализации региональной социальной политики. Исследованы проблемы регионализации социальной политики в Украине в процессе осуществления государственных реформ в сфере децентрализации власти. Установлена цель и основные задачи региональной социальной политики в условиях евроинтеграционных процессов на Украине. Определены основные подходы к формированию региональной социальной политики для установления эффективной модели взаимодействия центральных, региональных и местных органов власти. Предложено осуществлять социальную политику региона на основе разработки стратегии регионального развития. Сформулированы рекомендации по разработке стратегии регионального развития.

Ключевые слова: региональная социальная политика; подходы к формированию региональной социальной политики; децентрализация; регионализация; стратегия регионального развития; этапы стратегии регионального развития.

Marina KRYVTSOVA

*PhD in Economics, lecturer, Human Resources and Labor Economics Department,
Odessa National Economics University, e-mail: m-kryvtsova@mail.ru*

Alexandra SOROKA

*PhD in Economics, Associate Professor, Human Resources and Labor Economics Department,
Odessa National Economics University, e-mail: Sandra-o@mail.ru*

CURRENT APPROACHES TO THE FORMULATION AND IMPLEMENTATION OF REGIONAL SOCIAL POLICY IN UKRAINE

Kryvtsova, M., Soroka, O. (2015), Current approaches to the formulation and implementation of regional social policy in Ukraine. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Suchasni pidkhody do formuvannia ta realizatsii rehionalnoi sotsialnoi polityky v Ukraini; za red.: M. I. Zveriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 2, No. 57, pp. 239–246.

Abstract. *The article is devoted to important issues of development and implementation of regional social policy. The problems of regionalization of social policy in Ukraine in the implementation of government reforms in the conditions of power decentralization are investigated. Goals and main tasks of regional social policy in terms of European integration processes in Ukraine are established. The basic approaches to the formation of regional social policy to establish an effective model of interaction between central, regional and local authorities are defined. It is proposed to implement social policy in the region on the basis of regional development strategy. The recommendations to elaboration of the strategy for regional development are formulated.*

Keywords: *regional social policy; approaches to the formation of regional social policy; decentralization; regionalization; regional development strategy; stages of the regional development strategy.*

JEL classification: *R580, H700*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна соціальна політика розвинених країн ґрунтується на розумінні важливої ролі, яку відіграють регіони у соціально-економічному житті держави. Вважають, що досягнення на регіональному рівні високої результативності від прийняття управлінських рішень і вибору найбільш оптимальних моделей перебудови соціально-економічної системи суспільства, забезпечить менші витрати й дозволить науково обґрунтувати та обрати найбільш перспективні напрями соціального реформування. Сьогодні ситуація у світі складається таким чином, що пошук шляхів оптимального управління розвитком багатьох соціальних інститутів покладено саме на регіональний рівень. Для України в умовах стрімких економічних змін, пов'язаних з євроінтеграційними процесами та курсом на децентралізацію влади, актуальною стає проблема проведення ефективної регіональної політики як частини загальної соціальної політики. Особливості сучасної регіональної політики України та складність питань, що потребують вирішення, посилюються зовнішніми чинниками, які впливають не тільки на розвиток країни в цілому, але й позначаються на динаміці економічних та соціальних процесів на регіональному і місцевому рівнях.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблеми соціальної політики та окремі її напрями, як на державному, так і на регіональному рівні вивчалися провідними вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед них необхідно відмітити роботи Е. Лібанової, О. Донченко, Ю. Саєнка, Т. Заяць, В. Скуратівського, О. Галій, Л. Семів, В. Мандибури, О. Макарової, В. Паламарчука, О. Холосової, Л. Безтелесної, А. Чистобаєва, Ю. Гладкого. Окремо доцільно визначити монографію У. Садової «Соціальна політика в Україні: регіональні дослідження і перспективи розвитку» [1, с.26], яка вперше дослідила регіональні особливості соціальної політики і започаткувала якісні механізми державного регулювання соціальними процесами в регіонах та визначила і конкретизувала власні дії регіонів за систематизованими напрямами та пріоритетами регіональної соціальної політики з попередніми якісними оцінками щодо її запровадження. Ґрунтовний аналіз інституційного

забезпечення вироблення та впровадження державної регіональної політики та практики взаємодії органів влади в Україні проведено в роботі М. Дацишина та В. Керецмана [2, с.13].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Відмітимо, що результати багатьох наукових досліджень не знайшли відповідного практичного втілення через несприйняття органами регіональної влади потреб формування та реалізації соціальної політики в областях України. Однією з головних причин такого стану є правова нерегламентованість соціальної політики зверху. Стереотип поведінки регіональної влади зберігає тенденцію та тяжіння до централізації управління в усіх сферах, у тому числі, і в соціальній, але це необхідно змінювати. Деякі зміни проходять уже зараз. Це позначається в діяльності Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, яке було створено в квітні 2014 року. Сьогодні діяльність цього Міністерства пов'язана з нормативно-правовим та інституційним забезпеченням питань регіональної політики, але не має конкретних програм, механізмів та підходів до формування регіональної соціальної політики.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення сутності регіональної соціальної політики, встановлення її мети та завдань, визначення проблем та сучасних підходів до формування регіональної соціальної політики в умовах ринкових перетворень та розробка рекомендацій щодо побудови стратегії регіонального розвитку на основі використання інструментарію стратегічного планування з визначенням понятійного апарату, етапів здійснення стратегічного планування та їх змістом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання розробки та реалізації державної регіональної політики в Україні назріло давно. Правова регламентація державної регіональної політики започаткована в Указах Президента України «Про основні напрями соціальної політики на 1997–2000 роки» [3], «Про основні напрями соціальної політики на період до 2004 року» [4], де серед напрямків була й регіональна соціальна політика та «Концепції державної регіональної політики» (2001 рік) [5], яка визначала мету, принципи та основні завдання регіональної політики без конкретних механізмів здійснення цієї політики на місцях. В цілому регіональна політика цього періоду зводилась до розподілу державних дотацій між регіонами.

У 2004 році була прийнята «Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004–2015 роки (шляхом євроінтеграції)» [6], яка припускала активне використання європейського досвіду в процесі досягнення якісних змін в економіці шляхом створення інноваційної моделі розвитку, побудови економіки знань, сталого економічного розвитку. Стратегія залишилась на папері. Країна пройшла шлях економічної кризи та політичних перетворень. Наразі в умовах проголошеної реформи державної влади та курсу на децентралізацію, знову актуалізувались питання регіональної політики. Цим напрямком активно займається Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Серед головних здобутків розроблені Міністерством та прийняті у 2015 році Закони України «Про засади державної регіональної політики» [7] та «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [8]. Ці закони визначають основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади нової державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України та створюють законодавчу основу для реалізації державної регіональної політики. Варто відмітити, що Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» [9], де визначаються стратегічні цілі та пріоритети регіональної політики. У цьому контексті необхідно приділити найбільшу увагу конкретним підходам до формування та реалізації регіональної соціальної політики.

Для більш чіткого розуміння сутності питання пропонуємо визначити, що розуміється під регіональною соціальною політикою. Регіональна соціальна політика – це комплекс

заходів (соціально-економічного, правового, організаційного та культурно-морального характеру), які спрямовані на вирішення соціальних проблем та створення умов для забезпечення стійкого розвитку регіону. Стратегічною метою регіональної соціальної політики є створення умов для гідного рівня та високої якості життя усіх територіальних громад та кожної людини.

Визначення загальних проблем регіональної політики дозволяє виділити основні підходи щодо її формування, а саме:

- суспільно-політичне значення регіональної політики держави необхідно розглядати, насамперед, з оцінки його ролі в розбудові системи державного управління, демократизації й формування громадянського суспільства, зміцнення системи місцевого самоврядування;
- розглядаючи проблему зміцнення потенціалу розвитку регіонів, потрібно виходити з того, що основним пріоритетним завданням має стати запровадження на регіональному рівні інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, забезпечення подальшого розвитку науково-технологічного, інноваційного і людського потенціалу, підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- на сьогодні в Україні не сформовано цілеспрямовану систему реалізації державної регіональної політики. Домінує ситуативний підхід. Існуючі механізми державного регулювання регіонального розвитку успадкували принципи централізованої системи, можливості якої вичерпано. Аналіз результатів застосування інструментів державного регулювання розвитку регіонів засвідчив їхню низьку ефективність. Тому необхідно зосередити увагу на виробленні такої системи, яка була б адекватною сучасному стану регіонального розвитку в країні з урахуванням наукових і практичних надбань у цій сфері;
- невирішеною є проблема організації управління регіональним і місцевим розвитком. На цьому етапі відсутні належні механізми координації: з одного боку – центральних органів виконавчої влади між собою щодо конкретної території; з іншого – між ними і місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування в узгодженні цілей та пріоритетів. Немає чіткого розмежування сфер повноважень і відповідальності між цими органами. Місцеві органи влади не мають повноцінного законодавчого підґрунтя й фінансового забезпечення для виконання делегованих і власних повноважень. Тому необхідно визначити реальні шляхи підвищення ролі місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у зміцненні потенціалу регіонального і місцевого розвитку та їхньої відповідальності за розвиток відповідних територій;
- проблему надмірної дотаційності окремих регіонів необхідно вирішувати через збільшення надходжень до місцевих бюджетів шляхом сприяння підприємницькій діяльності, зокрема, малому підприємництву, розвитку сучасних форм кооперативних зв'язків суб'єктів підприємництва. Джерелом забезпечення розвитку регіонів має стати мобілізація їхнього внутрішнього потенціалу;
- в сучасних умовах економічних трансформацій необхідно говорити не стільки про регіональний розвиток взагалі, скільки про стратегію сталого регіонального розвитку, механізми розробки та форми реалізації якої необхідно ще розробити;
- євроінтеграційний курс України створює умови для входження нашої країни в європейські структури та потребує вироблення і реалізації такої моделі взаємовідносин з регіонами та управління ними, яка б відповідала принципам регіональної політики Європейського Союзу, а саме субсидіарності, децентралізації та партнерства.

Сучасні підходи до побудови системи управління соціально-економічними процесами, повинні спиратися на використання інструментарію стратегічного менеджменту, який припускає розробку цільових програм для забезпечення

досягнення поставлених цілей. Головною функцією стратегічного менеджменту є стратегічне планування – процес вибору цілей та шляхів їх досягнення – що може здійснюватись як на державному, так і на регіональному рівні. У свою чергу, процес стратегічного планування містить: визначення цілей розвитку, розробку і реалізацію стратегії розвитку та контроль за виконанням стратегії. Це також необхідно здійснювати на державному і регіональному рівні. Вважаємо, що соціальна політика держави яка спрямована на регіональний розвиток повинна здійснюватися на основі розробки стратегії регіонального розвитку.

Стратегія регіонального розвитку – це спосіб, засіб досягнення намічених цілей, форма управління господарською діяльністю і територіальною організацією (життя) суспільства. В ході розробки стратегії виявляються місце, роль і функції регіонів у нових умовах господарювання, визначаються стратегічні пріоритети розвитку регіону в трансформованій економіці, обґрунтовуються економічні, фінансові і організаційні механізми реалізації стратегії в новому інституційному середовищі. Безумовно, стратегія розвитку окремого регіону повинна органічно вписуватися в стратегію розвитку країни і складати з нею єдине ціле [10].

Первинним для розробки стратегії є концепція-ідея розвитку регіону. Концепція – це початковий документ в системі вироблення стратегії і постановки завдань розвитку регіону. В узагальненому вигляді в ній визначаються масштаби, темпи, пропорції і основні напрями соціально-економічного розвитку регіону, окремих його структурно-функціональних підсистем, проблемних територій, а також дається загальне обґрунтування системи заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління виробництвом, методів усунення територіальних і галузевих диспропорцій і невідповідностей, обґрунтовуються зростання рівня і вдосконалення способу життя населення регіону. На основі концепції розробляються галузеві і територіальні програми – цільові комплексні документи, в яких позиції концепції отримують детальне і конкретне обґрунтування, а також узгодження проблемних питань.

Відповідно до призначення концепція складається з чотирьох змістовних блоків. У першому блоці, цільовому, досліджується «стартовий» рівень соціально-економічного розвитку регіону, виявляються тенденції і основні проблеми регіону. У процесі ранжування виділяють дві-три головні проблеми, що визначають характер і напрямки розвитку регіону. Для їх вирішення доцільно першочергову концентрацію дефіцитних ресурсів. Завершенням цільового блоку є формування системи цілей ближчої перспективи. Це необхідно для того, щоб подальші етапи розробки концепції мали активний, цілеспрямований характер.

Другий блок – прогнозно-аналітичний, у ньому узагальнюються результати заздалегідь розроблених прогнозів розвитку регіону. Взаємна ув'язка прогнозів здійснюється на «виході» з блоку, тобто при формуванні цілісної системи попередніх прогнозів довгострокового розвитку регіону. Така послідовність дає можливість звести до мінімуму необхідність багатократних коректувань в конкретних прогнозах. Так, наприклад, не можна отримати прогноз соціально-демографічної ситуації без врахування міграцій, а останні не можуть бути прогнозовані без наявності економічного прогнозу. Останній, у свою чергу, неможливий без оцінки економічного потенціалу, що містить наступну сукупність елементів продуктивних сил:

- паливно-енергетичну і мінерально-сировинну бази;
- основні виробничі фонди, їх технічний рівень, тобто фізичний і моральний знос;
- виробничу і соціальну інфраструктуру, її технічний рівень;
- демографічний потенціал;
- науково-технічний і освітній потенціал;
- фінансово-інвестиційний потенціал;
- ринковий потенціал.

Третій блок присвячено обліку зовнішніх чинників, які бралися до уваги в інших блоках раніше, але саме тут їх досліджують найдетальнішим чином, оскільки вони значною мірою впливають на вибір варіантів економічного і соціального розвитку регіону в довгостроковій перспективі. На цій стадії виконується остаточне узгодження цілей і ресурсів, причому можливо (і доцільно) скорочення кількості цілей і зміна їх субординації. Розробка цього блоку завершується взаємною ув'язкою економічного, соціального, екологічного аспектів регіонального розвитку.

Четвертий блок – концептуальний, який формується на основі системи попередніх прогнозів з корективами, що витікають з обліку зовнішніх чинників, відповідно до системи цілей. У ході розробки цього блоку концепція регіонального розвитку набуває цільовий характер. Деякі розділи з цього блоку переходять до категорії цільових комплексних програм, але конкретна розробка і реалізація цих програм виходить за рамки концепції.

Другим та найважливішим етапом стратегічного планування регіонального розвитку є формування системи цілей. Цей етап – це визначення бажаного до відповідного терміну стану регіону у всіх найважливіших аспектах його функціонування. На жаль, треба визнати, що доки немає досить чітких правил, згідно з якими розробники, що здійснюють цілеполягання по відношенню до одного і того ж об'єкту, приходили б до повної єдності результатів. Найчастіше мають місце ті або інші відмінності в цілях. Тому у визначенні цілей беруть участь найбільш компетентні фахівці.

Визначення фінансового потенціалу, можливостей самофінансування (по фінансовому балансу та виконання бюджетів) – головний і завершальний етап аналітичної стадії процесу цілеполягання.

Загальним методичним підходом, що використовується в аналізі регіонального розвитку, є визначення на основі балансових розрахунків дефіциту (або надлишку) тих або інших видів ресурсів в умовах ринкової кон'юнктури, що складається. При цьому необхідно враховувати міру територіальної «прив'язки» ресурсів і умови їх використання в регіоні.

Наступними етапами робіт з формування цілей регіонального розвитку є:

- структуризація («розкладання») проблемних ситуацій на проблему і підпроблеми з метою розкриття причин виникнення проблемної ситуації;
- формування «дерева цілей» розвитку регіону, тобто цілей, спрямованих на вирішення регіональних проблем та формування економічної стратегії;
- постановка конкретних завдань, спрямованих на досягнення цілей (як перспективних орієнтирів розвитку).

Зміст проблемної ситуації розкривається в ході аналізу комплексу проблем: інституційних, виробничих, соціально-економічних. Серед названих проблем розглядаються фінансовий, демографічний і екологічний аспекти. Кожна проблема розділяється на низку підпроблем, а на основі подальшого їх аналізу і агрегації отриманих результатів встановлюється основна (генеральна) мета соціально-економічного розвитку регіону.

Направлені на досягнення основної мети завдання формулюються окремо по економічній, соціальній, природоохоронній сферах. Окремо ставляться завдання щодо вдосконалення регулювання (управління) регіонального розвитку, зовнішньоекономічних зв'язків, захисту інтересів регіону на державному рівні.

Третій етап – реалізація стратегічних цілей регіону. З наукової точки зору під стратегією управління розуміють мистецтво планування керівництва, заснованого на правильних і довгострокових прогнозах. У розвинених країнах накопичено великий досвід стратегічного планування. З врахуванням його можна запропонувати таку методику виконання послідовних процедур:

- оцінка і аналіз зовнішніх чинників розвитку;
- вивчення ресурсних можливостей і обмежень;

- вивчення пропозицій, що надаються в територіальних проектуваннях (регіональних програмах, генпланах міст тощо);
- вибір стратегії регіонального розвитку, тобто визначення основних пріоритетів розвитку, засобів і методів досягнення цілей;
- прогнозування сценаріїв розвитку і етапів реалізації стратегічного плану.

Таким чином, розроблена за даними етапами стратегія дозволить сконцентрувати зусилля і ресурси на реалізації потенціалу економічного розвитку і тим самим забезпечити ефективний розвиток регіонів в ринкових умовах.

Висновки і перспективи подальших розробок. Вивчення проблеми формування та реалізації регіональної соціальної політики дозволяє зробити такі висновки:

- надмірна централізація державної влади гальмує реалізацію регіональної політики;
- нормативно-правова база з питань регіональної політики має багато недоліків, які пов'язані з невизначеністю коштів, що виділяються на цілі регіонального розвитку та відсутністю механізмів розподілу та контролю;
- серед інституціональних недоліків та недоліків організаційного забезпечення регіонального розвитку варто виділити неспадкоємність соціально-економічної політики, постійні зміни урядів, недостатність повноважень і ресурсів в органах місцевого самоврядування всіх рівнів, брак представлення інтересів окремих регіонів у Верховній Раді України, законодавча невизначеність статусу асоціацій регіональних влад, інститутів агентств регіонального розвитку, відсутність дієвої співпраці асоціацій і агентств регіонального розвитку з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, відсутність розвинених інституцій громадянського суспільства тощо;
- до системних проблем соціально-економічного розвитку регіонів України варто віднести відсутність комплексного підходу щодо проблематики регіонального розвитку, втрати взаємозв'язку ділової активності регіону та вирівнювання витрат місцевих бюджетів через трансферти, низький рівень співпраці та координації на міжрегіональному рівні для вирішення місцевих проблем без залучення центру, критичний стан інфраструктури та житлово-комунального господарства, обмежені фінансові можливості місцевих органів влади для їх поліпшення, незадовільний рівень розвитку малого підприємництва тощо;
- реалізація регіональної соціальної політики повинна здійснюватися на основі стратегії регіонального розвитку, яка буде визначати конкретні напрямки розвитку кожного регіону та встановлювати економічні параметри регіональних змін, спираючись на використання інструментарію стратегічного планування.

Перспективи подальших розробок пов'язані з більш детальним вивченням особливостей стратегічного планування регіонального розвитку в країнах ЄС та можливостями їх використання в Україні.

Література

1. Садова У. Я. Соціальна політика в Україні: регіональні дослідження і перспективи розвитку: монографія / У. Я. Садова. – Львів: ІРД НАН України, 2005. – 408 с.
2. Дацишин М. Інституційне забезпечення регіональної політики та практика взаємодії органів влади в Україні / М. Дацишин, В. Керецман. – К.: К.І.С., 2007. – 102 с.
3. Про основні напрями соціальної політики на 1997–2000 роки: Указ Президента України № 1166/97 від 18.10.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1166/97>.
4. Про основні напрями соціальної політики на період до 2004 року: Указ Президента України № 717/2000 від 24.05.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/717/2000>.
5. Про Концепцію державного регіональної політики: Указ Президента України № 341/2001 від 25.05.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.

6. Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1001 від 21.07.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006>.
7. Про засади державної регіональної політики: Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
8. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України № 157-VIII від 05.02.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
9. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 385 від 6.08.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
10. Гладкий Ю. Н. Основы региональной политики: учеб. / Ю. Н. Гладкий, А. И. Чистобаев. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 1998. – 659 с.

References

1. Sadova, U. Ya. (2005), *Social Policy in Ukraine: regional research and development prospects: monograph* [Sotsialna polityka v Ukraini: rehionalni doslidzhennia i perspektyvy rozvytku: monografiia], IRD Sciences of Ukraine, Lviv, 408 p. (ukr)
2. Datsyshyn, M., Keretsman, V. (2007), *Institutional support for regional policy and practice of interaction between authorities in Ukraine* [Instytutsiyne zabezpechennia rehionalnoi polityky ta praktyka vzaiemodii orhaniv vlady v Ukraini], Publisher «KIS», Kyiv, 102 p. (ukr)
3. «On the main directions of social policy for 1997–2000: Legal Act of Ukraine, No. 1166/97, 18.10.1997» [Pro osnovni napriamy sotsialnoi polityky na 1997–2000 roky: Ukaz Prezydenta Ukrainy, No. 1166/97, 18.10.1997], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1166/97> (ukr)
4. «On the main directions of social policy for the period up to 2004: Legal Act of Ukraine, No. 717/2000, 24.05.2000» [Pro osnovni napriamy sotsialnoi polityky na period do 2004 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy, No. 717/2000, 24.05.2000], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/717/2000> (ukr)
5. «On the Concept of Regional Policy»: Legal Act of Ukraine, No. 341/2001, 25.05.2001 [Pro Kontseptsiuu derzhavnoi rehionalnoi polityky: Ukaz Prezydenta Ukrainy, No. 341/2001, 25.05.2001], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001> (ukr)
6. «On approval of the State Regional Development Strategy of Ukraine till 2015: Legal Act of Ukraine, No. 1001, 21.07.2006» [Pro zatverdzhennia derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku Ukrainy na period do 2015 roku: Postanova Kabinety Ministriv Ukrainy, No. 1001, 21.07.2006], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006> (ukr)
7. «On Principles of Regional Policy: Legal Act of Ukraine, No. 156-VIII, 02.05.2015» [Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy, No. 156-VIII, 02.05.2015], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (ukr)
8. «On a voluntary association of local communities: Legal Act of Ukraine, No. 157-VIII, 02.05.2015» [Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy, No. 157-VIII, 02.05.2015], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (ukr)
9. «On approval of the State Regional Development Strategy for the period till 2020: Legal Act of Ukraine, No. 385, 6.08.2014» [Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku: Postanova Kabinety Ministriv Ukrainy, No. 385, 6.08.2014], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (ukr)
10. Gladkiy, U. N., Chystobaev, Y. N. (1998), *Regional policy framework* [Osnovy rehionalnoy politiki], Publisher Mikhailov V. A., St. Petersburg, 659 p. (rus)